ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 9 (2019)

9ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

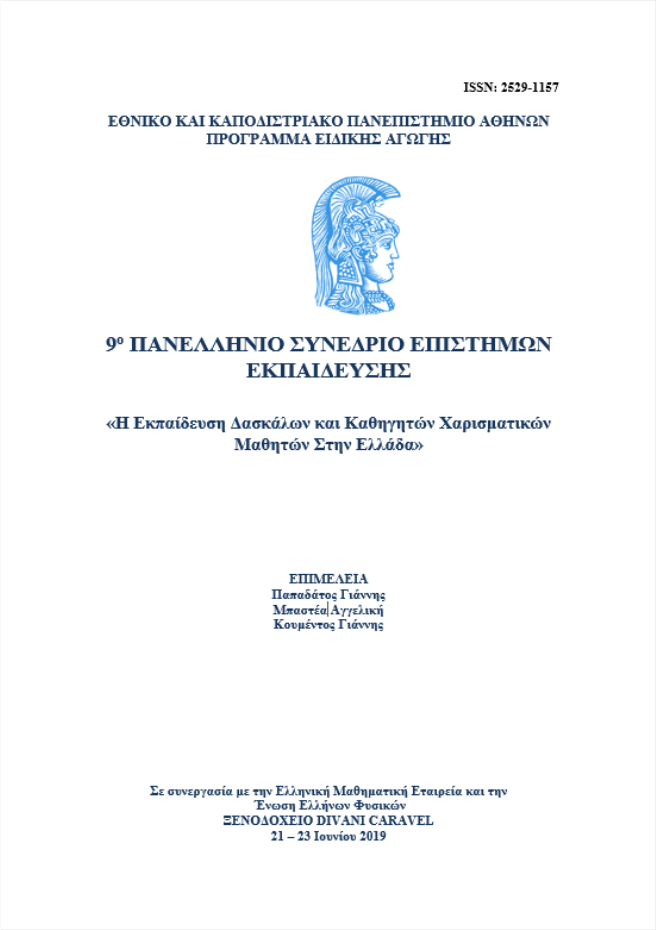

ISSN: 2529-1157

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

9ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Η Εκπαίδευση Δασκάλων και Καθηγητών Χαρισματικών Μαθητών Στην Ελλάδα»

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Παπαδάτος Γιάννης
Μπαστέα|Αγγελική
Κουμέντος Γιάννης

Σε συνεργασία με την Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία και την Ένωση Ελλήνων Φυσικών
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANI CARAVEL
21 – 23 Ιουνίου 2019

«Παιδιά με το κλειδί: Εμπειρική Διερεύνηση»

Μαρία Τότσα

doi: 10.12681/edusc.3174

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τότσα Μ. (2020). «Παιδιά με το κλειδί: Εμπειρική Διερεύνηση». *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, *9*, 800–825. https://doi.org/10.12681/edusc.3174

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** EKT | **Πρόσβαση:** 30/04/2024 15:13:39

«Παιδιά με το κλειδί: Εμπειρική Διερεύνηση»

Τότσα Μαρία. Απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας / Δασκάλα

email : maraki214@yahoo.gr

Περίληψη

Το φαινόμενο των «Παιδιών με το κλειδί» φαίνεται πως εμφανίστηκε παράλληλα με την ίδρυση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου και αναφέρεται σε παιδιά νεαρής ηλικίας, κυρίως τάξεων του δημοτικού τα οποία παραμένουν χωρίς καμία επίβλεψη ενηλίκου, αρκετές ώρες μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου έως ότου επιστρέψουν οι γονείς από την εργασία τους Οι έρευνες αναφορικά με από το συγκεκριμένο φαινόμενο είναι περιορισμένες ενώ οι αναφορές που υπάρχουν τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο είναι ελάχιστες, καθιστώντας έτσι αναγκαία τη διερεύνησή του.

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών/ριών αναφορικά με το συγκεκριμένο φαινόμενο και ειδικότερα με τις προσωπικές εμπειρίες τους από τη σχολική ηλικία τους.

Μεθοδολογία

Υιοθετήθηκε η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση, διότι το συγκεκριμένο θέμα δεν έχει διερευνηθεί με ποσοτικές μεθόδους, καθώς επίσης σκοπός της ήταν η γενίκευση συμπερασμάτων. Οι 310 φοιτητές/ριες, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα, κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο αυτο-αναφοράς. Η δειγματοληψία ήταν βολική (convenience sampling). Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε δύο ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρονταν σε δημογραφικά στοιχεία των φοιτητών. Η δεύτερη περιλάμβανε ερωτήσεις αναφορικά με τα βιώματα των φοιτητών.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων προέκυψε ότι ένα ποσοστό των συμμετεχόντων μπορούν να θεωρηθούν παιδιά με το κλειδί.

Αρχικά ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να απαντήσουν με ναι/όχι στην ερώτηση: «Όταν φοιτούσες στο δημοτικό εργάζονταν και οι δύο γονείς σου;» προκειμένου να εξεταστεί και με βάση τα υπόλοιπα αποτελέσματα το κατά πόσο η εργασία των γονέων επηρεάζει ή όχι την ύπαρξη «των παιδιών με το κλειδί». Στην ερώτηση αυτή οι φοιτητές/ριες που απάντησαν "ναι" ήταν το κυρίαρχο ποσοστό με 60,06% και στο "όχι" το υπόλοιπο 38,96%. Όπως ήταν αναμενόμενο, το γεγονός ότι και οι δύο γονείς εργάζονταν συνέβαλε σημαντικά στο φαινόμενο των «παιδιών με το κλειδί» όπως προέκυψε από τη συσχέτιση των μεταβλητών. Ακόμα σημαντική στατιστική διαφορά προέκυψε ανάμεσα στους γονείς που εργάζονταν και οι δύο σε σύγκριση με τις ώρες που έμεναν μόνοι στο σπίτι και στη σύγκριση των ωρών που παρέμεναν μόνοι στο σπίτι με γονείς εκ των οποίων εργαζόταν μόνο ο ένας. Όσον αφορά στο ολοήμερο σχολείο από την έρευνα προέκυψε ότι το 28,43% των *παιδιών με το κλειδί* φοιτούσε στο ολοήμερο σχολείο. Οι περισσότεροι πήγαιναν λόγω της

εργασίας των γονέων παρόλα αυτά σημαντικό ήταν και το ποσοστό που δήλωσε ότι πήγαινε επειδή του άρεσε το ολοήμερο σχολείο και συναντούσε εκεί τους φίλους του ενώ περίπου το 70% δεν πήγαινε στο Ολοήμερο. Επιπλέον καταγράφηκαν οι εμπειρίες των φοιτητών/τριών σε σχέση με τις δραστηριότητες τους όσο ήταν μόνοι/ες στο σπίτι, στον αντίκτυπο που είχε το γεγονός αυτό στη ψυχολογία τους και τέλος έγινε η καταγραφή κάποιων έντονων περιστατικών.

Λέξεις κλειδιά: ολοήμερο σχολείο; παιδιά με το κλειδί

Abstract

The phenomenon of "latchkey kids" appears to have coincided with the founding of the all-day school institution and refers to young children, mainly elementary school students who remain without adult supervision, several hours after school until Parents return from work. The research on this phenomenon is limited and there are few references to the Greek educational context in recent years, making necessary its investigation.

Purpose

The purpose of this study is to investigate students' views on this phenomenon and in particular their personal experiences from their school age.

Methodology

The quantitative research approach was adopted because this topic has not been explored by quantitative methods, and its purpose was to generalize conclusions. The 310 students who participated in the study were asked to respond to a self-report questionnaire. Sampling was convenient (convenience sampling). The questionnaire included two sections. The first section referred to student demographics. The second included questions about students' experiences.

Conclusions

The analysis of the primary data revealed that a percentage of the participants could be considered key children.

Respondents were initially asked to answer yes / no to the question: "When your students were in elementary school did both of your parents work?" In order to examine, and based on the rest of the results, whether or not the work of the parents affects the existence of " of children with the key. " In this question, students who answered “yes” were the dominant percentage with 60.06% and “no” the remaining 38.96%. As expected, the fact that both parents were working contributed significantly to the phenomenon of "children with the key" as a result of the correlation of variables. Another significant statistical difference was found between the parents who both worked compared to the hours spent alone at home and the comparison of the hours spent alone at home with only one working parent. Concerning all-day school, the survey found that 28.43% of key children attended full-time school. Most went because of their parents' work, however, and the percentage that said he went to full-time school and met his friends was significant,

with about 70% not attending All Day. In addition, the experiences of the students regarding their activities while they were alone at home were recorded, the impact of this event on their psychology and finally some intense incidents were recorded.

Keywords: all day school; kids with the key

Εισαγωγή

Η σχολική μονάδα είναι ο κοινωνικός θεσμός, ο επίσημα κοινωνικά και αποκλειστικά επιφορτισμένος με την μετάδοση αλλά και την αναπαραγωγή της γνώσης. Με άλλα λόγια είναι ο φορέας αυτός που η σφραγίδα του εναπόκειται να επισημοποιήσει αλλά και να νομιμοποιήσει τις γνώσεις σε μια κοινωνία.

Αδιαμφισβήτητα η ανάγκη για κατάκτηση της γνώσης και μετάδοση της στις νεότερες γενιές εντοπίζεται σε όλες τις κοινωνίες στο πέρας της ιστορίας. Παρόλα αυτά το σχολείο ως θεσμός υλοποιήθηκε σχετικά πρόσφατα. Η ανάγκη για τη δημιουργία του με τη μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα εντοπίζεται κατά τη βιομηχανική επανάσταση μετά από απαίτηση της αστικής κοινωνίας η οποία πρέσβευε ιδεολογικά την αρχή του δικαιώματος της ελεύθερης μόρφωσης για όλους τους πολίτες. Ο Emile Durkheim, πατέρας της εκπαιδευτικής κοινωνιολογίας υπογραμμίζει ότι ο εκπαιδευτικός θεσμός έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της αστικής κοινωνίας. Η εκβιομηχάνιση, που προϋποθέτει τεράστιες ανακατατάξεις στις παραγωγικές σχέσεις, η εσωτερική μετανάστευση που απαιτεί η εκβιομηχάνιση, η επένδυση κεφαλαίων, η κεφαλαιοποίηση της γεωργίας και η αύξηση των αστικών κέντρων υπήρξε διαδικασία δύσκολη και γενεσιουργός μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων. Ο εκπαιδευτικός θεσμός, μεταδίδοντας στη μεγάλη πλειοψηφία των αγροτών ορισμένες γνώσεις απαραίτητες για την ενσωμάτωση τους στη μισθωτή αγορά της εργασίας και για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν, βοήθησε την ολοκλήρωση της αστικής μορφής της κοινωνίας.

Ο ρόλος του μέσα στην κοινωνία είναι πολυσύνθετος και ιδιαίτερα σημαντικός. Το σχολείο είναι ο σημαντικότερος θεσμός για την κοινωνικοποίηση και την κοινωνική ενσωμάτωση των μελών της κοινωνίας. Μεταδίδει επιλογή γνώσεων, πολιτισμική παιδεία (κουλτούρα), ορισμένη μορφή της εθνικής γλώσσας, μεταδίδει αρχές και αξίες που είναι κυρίαρχες στη συγκεκριμένη κοινωνία, αρχές και αξίες κοινωνικές και πολιτικές αλλά και ηθικές, αισθητικές, φιλοσοφικές κλπ. Το σχολείο διαμορφώνει τις νεότερες γενιές ώστε να ενταχθούν στην κοινωνία, να αποχτήσουν δηλαδή τη συναίσθηση συμμετοχής στο εθνικό σύνολο, να ενταχθούν στο οικονομικό σύστημα οργάνωσης της κοινωνίας ενώ παράλληλα ικανοποιεί και την αυξανόμενη ανάγκη της εποχής για φύλαξη των παιδιών (σωματική ακεραιότητα και ψυχική υγεία) στους ασφαλείς χώρους του.

Όμως στις προσεχείς δεκαετίες μετά την ίδρυση του ο θεσμός του σχολείου αρχίζει να επιδέχεται κριτική και να αμφισβητείται. Πιο συγκεκριμένα οι κριτικές που εκφράστηκαν τη δεκαετία 1960-1970 υποστήριζαν ότι το σχολειό οδηγούσε στην αποξένωση των μαθητών από την καθημερινή ζωή και την ελεύθερη έκφραση ενώ μετέδιδε ξερές και αναχρονιστικές γνώσεις στη νέα γενιά. Επιπλέον ήταν ένας θεσμός αναχρονιστικός αφού μετέδιδε αδιαμφισβήτητες παραδοσιακές αξίες σε αντιπαράθεση με την ελεύθερη σκέψη και βούληση του μαθητή.

Τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις βασικές παραδοχές ότι στο σχολείο υπάρχει ανάγκη για αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος με την εκπαιδευτική μονάδα αλλά και καταπολέμηση της εμφάνισης φαινομένων εκπαιδευτικής ανισότητας σε μαθητές από χαμηλά κοινωνικό-οικονομικά και μορφωτικά στρώματα, συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές και πολιτισμικές μειονότητες οδήγησαν στην επιτακτική ανάγκη για ανανέωση του σχολικού θεσμού.

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η μελέτη και η ενδοσκόπηση ενός φαινομένου που επήλθε μέσω του σχολικού θεσμού την εποχή εκείνη. Του φαινομένου των : «*Παιδιών με το κλειδί*». Πρόκειται για ένα φαινόμενο που προέκυψε εξαιτίας των αλλαγών στη δομή και τη λειτουργία της οικογένειας και αφορά μαθητές οι οποίοι μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου επιστρέφουν μόνοι στο σπίτι και παραμένουν μόνοι μέχρι να επιστρέψουν ο ένας ή και οι δύο γονείς από την εργασία τους. Η παρακάτω έρευνα έχει ως στόχο να αναλύσει εκτενέστερα το φαινόμενο των «παιδιών με το κλειδί» και να συγκρίνει τα δεδομένα της έρευνας με το θεσμό του ολοήμερου σχολείου αφού και αποτελούσε έναν από τους βασικότερους παράγοντες που οδήγησαν στη λειτουργία του. Τέλος θα γίνει μια εκτενής αναφορά στη πορεία του φαινομένου παράλληλα με το ολοήμερο σχολείο μέχρι την σημερινή εποχή όπου θα γίνει η μελέτη και η σύγκριση αυτού με το παρελθόν αλλά και σε σχέση με τις αρχές και τη λειτουργία του θεσμού.

«Τα παιδιά με το κλειδί»

Ο όρος «παιδιά με το κλειδί» αναφέρεται σε παιδιά νεαρής ηλικίας, κυρίως τάξεων του δημοτικού τα οποία παραμένουν χωρίς καμία επίβλεψη ενηλίκου, αρκετές ώρες μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου έως ότου επιστρέψουν οι γονείς από την εργασία τους. Η ετικέτα που επισυνάπτεται στα παιδιά που φροντίζουν τα ίδια για τον εαυτό τους, δηλαδή, «τα παιδιά με το κλειδί» προέρχεται από τη Δύση κατά τη διάρκεια του Β 'Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Powers και Anderson (1991:49), καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο όρος χρησιμοποιήθηκε ευρέως κατά τη διάρκεια του πολέμου για να περιγράψει τα παιδιά που μένουν χωρίς ενήλικη επίβλεψη, πριν και μετά τις ώρες του σχολείου. Ο όρος «παιδί με το κλειδί» φέρνει στο νου εικόνες των παιδιών που πηγαίνουν στο σπίτι μόνα τους με το κλειδί του σπιτιού σε μια αλυσίδα γύρω από το λαιμό τους. Συνήθως το φαινόμενο προκαλεί ανησυχία για την ευημερία αυτών των παιδιών, ειδικά για εκείνα που ζουν σε μη ασφαλή περιβάλλοντα, όπου μπορούν να εκδηλώσουν επικίνδυνες συμπεριφορές (Casper & Smith, 2004: 286).

Σύμφωνα με τον Berk (2007: 587) ως «παιδιά με το κλειδί» αναφέρονται παιδιά «που αυτοφροντίζονται» ενώ οι γονείς τους βρίσκονται στη δουλειά και μένουν τακτικά για κάποιο χρονικό διάστημα χωρίς κάποια επίβλεψη μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου. Το Συνοπτικό Λεξικό της Οξφόρδης (Concise Oxford Dictionary) (2006: 805) ορίζει ως «παιδί με το κλειδί» το παιδί που είναι μόνο του στο σπίτι μετά το σχολείο, μέχρι ο γονέας να επιστρέψει από την εργασία. Σύμφωνα με τη Eberstadt (2001: 14) στην Υπηρεσία Απογραφής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής(Census Bureau Literature of the United States of America) «τα παιδιά με το κλειδί» ή παιδιά «που φροντίζουν για τον εαυτό τους.»(self-care children) ορίζονται ως παιδιά ηλικίας μεταξύ 5 και 14 ετών, που φροντίζουν τον εαυτό τους μετά τη λήξη του σχολείου

Το φαινόμενο των «παιδιών με το κλειδί» ξεκίνησε από την Ευρώπη, αλλά έχει γίνει ένα παγκόσμιο πρόβλημα που οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην αύξηση των διαζυγίων, στην ανατροφή των παιδιών από μονογονεϊκές οικογένειες και τις φιλοδοξίες των γονέων για επαγγελματική ανέλιξη. (Eberstadt, 2001: 6).

Κοινωνικοοικονομικές αλλαγές έχουν παρέμβει επίσης στους παραδοσιακούς τρόπους ανατροφής του παιδιού. Ο Codrington (1989) αναφέρει ότι «τα παιδιά με το κλειδί» εντοπίζονται σε αγροτικές και αστικές περιοχές της Νότιας Αφρικής. Στις αγροτικές περιοχές, μερικοί γονείς μπορεί να εξακολουθούν να εξαρτώνται από τους παππούδες και τις γιαγιάδες ή άλλους συγγενείς για βοήθεια σχετικά με επίβλεψη των παιδιών σχολικής ηλικίας, αλλά στις αστικές περιοχές φαίνεται να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Η κατάσταση αυτή μπορεί να έχει διαφορετικές σημασίες σε διαφορετικές κοινωνίες και περιβάλλοντα, αλλά στην ουσία είναι προβληματική, ειδικά όταν ένα παιδί είναι ακόμα στο δημοτικό σχολείο και μεγαλώνει σε ένα μειονεκτικό περιβάλλον με συνεχή έκθεση σε επικίνδυνες συμπεριφορές και γονείς που δεν επικεντρώνονται στις ανάγκες των παιδιών τους. Όλα τα παιδιά χρειάζονται προσοχή και συμμετοχή από τους γονείς ειδάλλως μια κατάσταση στην οποία εντοπίζεται το φαινόμενο μπορεί να αποβεί βλαβερή σε όλα τα πλαίσια αν οι γονείς δεν αφιερώσουν ποιοτικό χρόνο με τους τα παιδιά σε κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια της ημέρας.[1]

Ο αριθμός τους αυξήθηκε ραγδαία μετά την είσοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας τόσο στις Η.Π.Α όσο και στην Ευρώπη. Ειδικότερα σύμφωνα με έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου κατά το σχολικό έτος 1985-86, διαπιστώθηκε ότι οι εργαζόμενοι γονείς με παιδιά ηλικίας των τριών πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου , οι οποίοι αναγκάζονται είτε να αφήνουν το παιδί τους σε τρίτο πρόσωπο για να το φροντίζει τις ώρες που δεν βρίσκεται στο σχολείο, είτε να το αφήσουν μόνο και απροστάτευτο μόνο στο σπίτι ανέρχονται σε 105.680 (οικογένειες) (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1985-86). Σύμφωνα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο που μνημονεύσαμε παραπάνω, στη χώρα μας περίπου 34.000 παιδιά ηλικίας Α,Β και Γ Δημοτικού λόγω της εργασίας των γονέων τους φρόντιζαν τα ίδια τον εαυτό τους αφού τελειώσουν το σχολείο. (ΥΠ.Ε.Π.Θ.,1985-86).

Στις Η.Π.Α τα παιδιά με το κλειδί έχουν αποκτήσει τη δική τους ορολογία και αναφέρονται σε αυτά με τον όρο latchkey kids (children). «Τα παιδιά με το κλειδί» αναφέρονται στο βασικό υλικό που χρειάζονται τα παιδιά για να εισέλθουν σε ένα άδειο σπίτι δηλαδή το κλειδί. Είναι παιδιά ηλικίας μεταξύ 5 και 13 ετών που φροντίζουν τον εαυτό τους χωρίς την επίβλεψη ενηλίκου πριν και μετά το σχολείο σε τακτική βάση. Ο όρος αυτοφροντίδα χρησιμοποιείται επίσης για να περιγράψει την κατάσταση αυτών των παιδιών.

Συμπεράσματα

Όπως προαναφέρθηκε η μελέτη και η ενδοσκόπηση του φαινομένου των : «*Παιδιών με το κλειδί*» είναι ο βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας. Η προσπάθεια ανάλυσης σε εκτενέστερο βαθμό του φαινομένου των «παιδιών με το κλειδί» και η σύγκριση των δεδομένων της έρευνας με το θεσμό του ολοήμερου σχολείου έγινε μέσα από τη καταγραφή των εμπειριών φοιτητών και φοιτητριών κυρίως από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας αλλά και από διάφορα πανεπιστήμια όλης της Ελλάδος.

[1] The effect of a latchkey situation on a child's educational success,: *South African Journal of Education* Elza Venter, Eunice Rambau,

Από τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων προκύπτουν διάφορα συμπεράσματα τα οποία αναλύονται παρακάτω.

Αρχικά όσον αφορά τα δημογραφικά αποτελέσματα έχουμε τις απαντήσεις 310 φοιτητών/ριών εκ των οποίων οι 216 ήταν απαντήσεις φοιτητριών και οι 88 φοιτητών. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων χωρίστηκαν σε δύο κατηγορίες: των 18-22 χρονών και 23 χρονών και άνω. Στην ερώτηση αν οι φοιτητές/ριες είχαν και άλλα αδέρφια οι 279 απάντησαν ναι ενώ οι 31 όχι. Επομένως μας δόθηκε η ευκαιρία να διερευνήσουμε τις συνήθειες των φοιτητών που όσο ήταν μόνοι στο σπίτι συναναστρέφονταν με τα αδέρφια τους είτε έχοντας την εποπτεία τους είτε εξαρτιόνταν από αυτά στην περίπτωση που ήταν μεγαλύτερα. Οι 148 είχαν μεγαλύτερα αδέρφια ενώ οι 147 μικρότερα. Επιπλέον ζητήθηκε από τους φοιτητές να απαντήσουν σχετικά με το μορφωτικό υπόβαθρο του πατέρα αλλά και της μητέρας τους. Για τις ανάγκες της έρευνας είχαμε ορίσει τρείς κατηγορίες για να κατατάξουν οι ερωτηθέντες το μορφωτικό υπόβαθρο των γονέων τους.

Οι κατηγορίες στο μορφωτικό υπόβαθρο του πατέρα χωρίζονταν σε Δημοτικό/Γυμνάσιο στο οποίο ανήκει το 22,90%, σε Λύκειο/Τεχνική Σχολή με ποσοστό 40,32% και ΑΕΙ/ΤΕΙ με ποσοστό 36,77%. Στα ίδια περίπου αποτελέσματα και το μορφωτικό υπόβαθρο της μητέρας με ποσοστό 18,45% στο Δημοτικό/Γυμνάσιο, 49,19% στο Λύκειο/Τεχνική Σχολή και τέλος 32,36% στα ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Επιπλέον ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να απαντήσουν με ναι/όχι στην ερώτηση: «Όταν φοιτούσες στο δημοτικό εργάζονταν και οι δύο γονείς σου;» προκειμένου να εξεταστεί και με βάση τα υπόλοιπα αποτελέσματα το κατά πόσο η εργασία των γονέων επηρεάζει ή όχι την ύπαρξη «των παιδιών με το κλειδί». Στην ερώτηση αυτή οι φοιτητές/ριες που απάντησαν "ναι" ήταν το κυρίαρχο ποσοστό με 60,06% και στο "όχι" το υπόλοιπο 38,96%. Από την κατηγοριοποίηση των εργαζόμενων γονέων προέκυψε ότι το 45,99% των εργαζομένων πατέρων ήταν ελεύθεροι επαγγελματίες, το 37,96% ήταν δημόσιοι υπάλληλοι και το 16,06% ιδιωτικοί υπάλληλοι. Στις αντίστοιχες κατηγορίες το ποσοστό των μητέρων που ανήκουν στους ελεύθερους επαγγελματίες αγγίζει το 19,01%, το ποσοστό των δημοσίων υπαλλήλων το 33,47%, το ποσοστό των ιδιωτικών υπαλλήλων το 26,03% και το 21,49% στις άνεργες ή νοικοκυρές. Τέλος στην ερώτηση : «Στο σπίτι σου έμεναν η γιαγιά και ο παππούς μαζί σου;» η αρνητική απάντηση επικρατεί με 72,82% και η θετική με 27,18%.

Οι κατηγορίες στο μορφωτικό υπόβαθρο του πατέρα χωρίζονταν σε Δημοτικό/Γυμνάσιο στο οποίο ανήκει το 22,90%, σε Λύκειο/Τεχνική Σχολή με ποσοστό 40,32% και ΑΕΙ/ΤΕΙ με ποσοστό 36,77%. Στα ίδια περίπου αποτελέσματα και το μορφωτικό υπόβαθρο της μητέρας με ποσοστό 18,45% στο Δημοτικό/Γυμνάσιο, 49,19% στο Λύκειο/Τεχνική Σχολή και τέλος 32,36% στα ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Επιπλέον ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να απαντήσουν με ναι/όχι στην ερώτηση: «Όταν φοιτούσες στο δημοτικό εργάζονταν και οι δύο γονείς σου;» προκειμένου να εξεταστεί και με βάση τα υπόλοιπα αποτελέσματα το κατά πόσο η εργασία των γονέων επηρεάζει ή όχι την ύπαρξη «των παιδιών με το κλειδί». Στην ερώτηση αυτή οι φοιτητές/ριες που απάντησαν "ναι" ήταν το κυρίαρχο ποσοστό με 60,06% και στο "όχι" το υπόλοιπο 38,96%. Από την κατηγοριοποίηση των

εργαζόμενων γονέων προέκυψε ότι το 45,99% των εργαζομένων πατέρων ήταν ελεύθεροι επαγγελματίες, το 37,96% ήταν δημόσιοι υπάλληλοι και το 16,06% ιδιωτικοί υπάλληλοι. Στις αντίστοιχες κατηγορίες το ποσοστό των μητέρων που ανήκουν στους ελεύθερους επαγγελματίες αγγίζει το 19,01%, το ποσοστό των δημοσίων υπαλλήλων το 33,47%, το ποσοστό των ιδιωτικών υπαλλήλων το 26,03% και το 21,49% στις άνεργες ή νοικοκυρές. Τέλος στην ερώτηση : «Στο σπίτι σου έμεναν η γιαγιά και ο παππούς μαζί σου;» η αρνητική απάντηση επικρατεί με 72,82% και η θετική με 27,18%.

ΦΥΛΟ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Φοιτητής	88	28,3	28,9	28,9
	Φοιτήτρια	216	69,5	71,1	100,0
	Total	304	97,7	100,0	
Missing	System	7	2,3		
Total		311	100,0		

ΕΤΟΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	2	,6	,7	,7
	1ο έτος	62	19,9	21,3	22,0
	2ο έτος	60	19,3	20,6	42,6
	3ο έτος	50	16,1	17,2	59,8
	4ο έτος	91	29,3	31,3	91,1
	Άλλο	25	8,0	8,6	99,7
	6	1	,3	,3	100,0
	Total	291	93,6	100,0	
Missing	System	20	6,4		
Total		311	100,0		

Το μορφωτικό υπόβαθρο του πατέρα μου

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	ΔΗΜΟΤΙΚΟ-ΓΥΜΝΑΣΙΟ	71	22,8	22,9	22,9
	ΛΥΚΕΙΟ-ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	125	40,2	40,3	63,2
	ΑΕΙ-ΤΕΙ	114	36,7	36,8	100,0
	Total	310	99,7	100,0	
Missing	System	1	,3		
Total		311	100,0		

Το μορφωτικό υπόβαθρο της μητέρας μου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΔΗΜΟΤΙΚΟ-ΓΥΜΝΑΣΙΟ	57	18,3	18,4	18,4
	ΛΥΚΕΙΟ	152	48,9	49,2	67,6
	ΑΕΙ-ΤΕΙ	100	32,2	32,4	100,0
	Total	309	99,4	100,0	
Missing	System	2	,6		
Total		311	100,0		

Ποια ήταν η εργασία του πατέρα σου;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	126	40,5	46,0	46,0
	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	104	33,4	38,0	83,9
	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	44	14,1	16,1	100,0
	Total	274	88,1	100,0	
Missing	System	37	11,9		
Total		311	100,0		

Ποια ήταν η εργασία της μητέρας σου;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	46	14,8	19,0	19,0
	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	81	26,0	33,5	52,5
	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	63	20,3	26,0	78,5
	ΑΝΕΡΓΟΙ, ΝΟΙΚΟΚΥΡΕΣ	52	16,7	21,5	100,0
	Total	242	77,8	100,0	
Missing	System	69	22,2		
Total		311	100,0		

Όσον αφορά τις ερωτήσεις που αφορούσαν τις εμπειρίες των φοιτητών/ριών οι απαντήσεις τους είναι οι εξής:

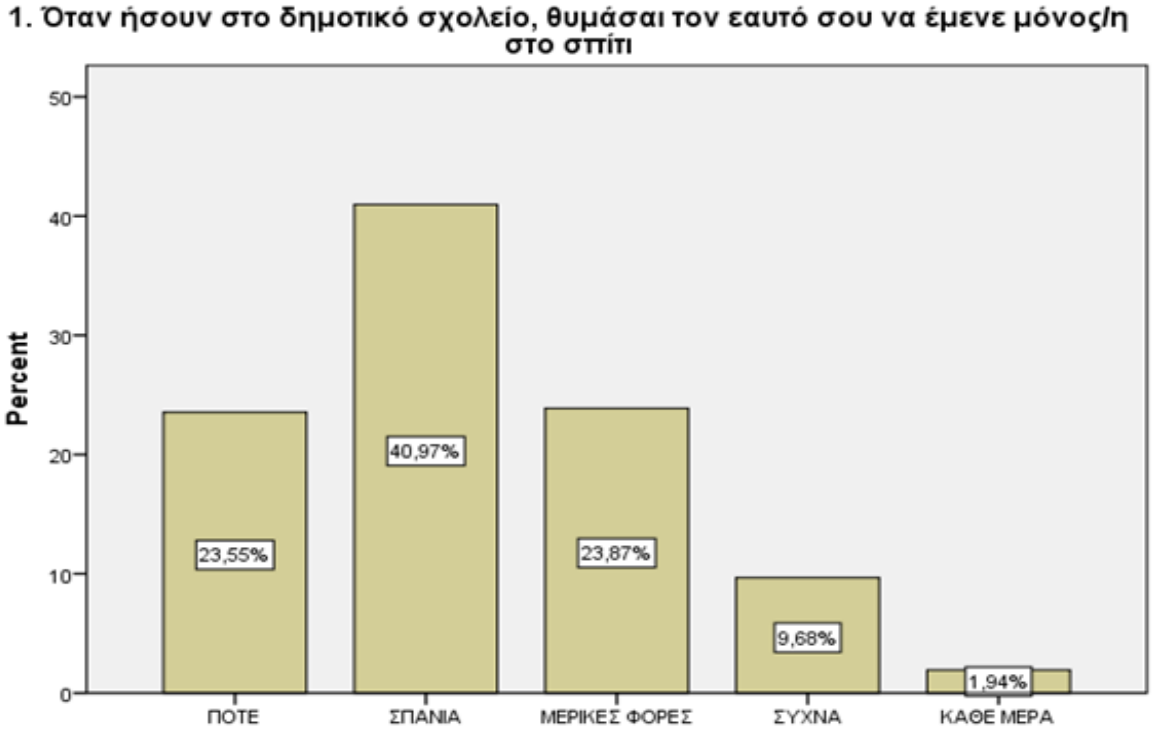

Η πλειονότητα **2.Ανεφερόμενοι/ες θέλετε τον εαυτό σας** απάντησε πως δεν θυμάται να παρέμενε μόνος/η στο σπίτι όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα. Όσον αφορά το ποσοστό των φοιτητών/τριών που έμεναν μόνοι στο σπίτι το 17,79% έμενε για περισσότερο από τρείς ώρες. Οι λόγοι που βρίσκονταν μόνοι στο σπίτι για αυτό το χρονικό διάστημα, αφορούν την εργασία των γονέων (59,20%) και ανειλημμένες εξωτερικές υποχρεώσεις τους.(40,23%).

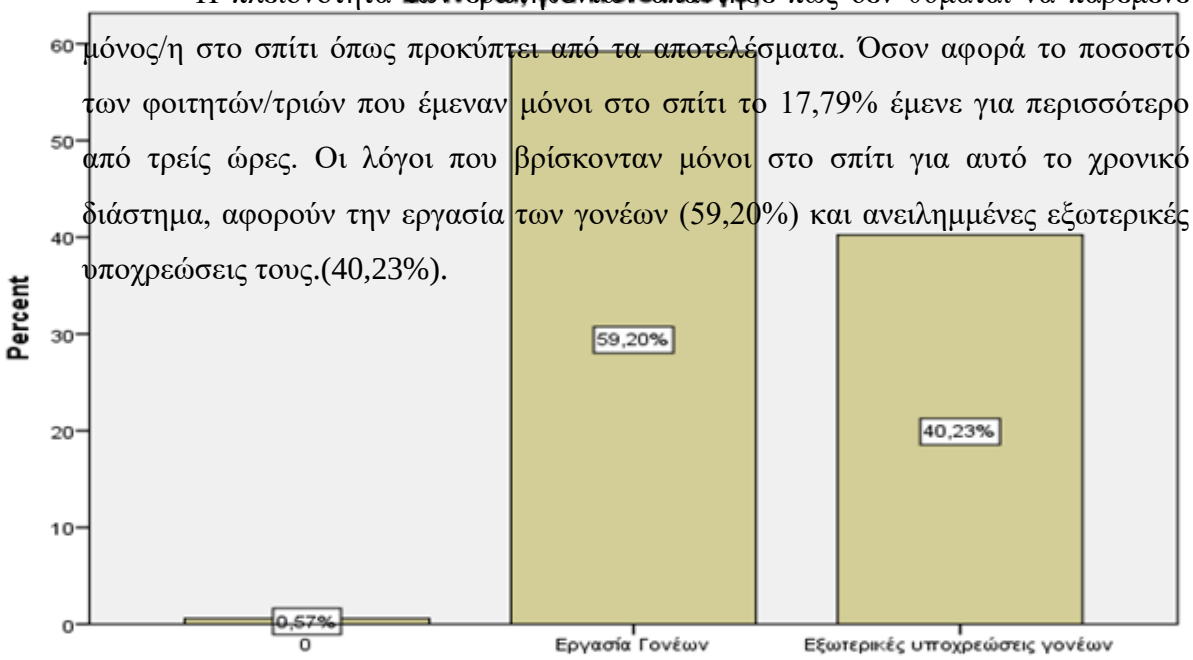

Όπως ήταν αναμενόμενο, το γεγονός ότι και οι δύο γονείς εργάζονταν συνέβαλε σημαντικά στο φαινόμενο των «παιδιών με το κλειδί» όπως προκύπτει από τη συσχέτιση.

Crosstab

Count

		1. Όταν ήσουν στο δημοτικό σχολείο, θυμάσαι τον εαυτό σου να έμενε μόνος/η στο σπίτι					Total
		ΠΟΤΕ	ΣΠΑΝΙΑ	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΣΥΧΝΑ	ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ	
Όταν φοιτούσες στο Δημοτικό Σχολείο, εργάζονταν και οι δύο γονείς σου;	0	1	0	1	1	0	3
	ΝΑΙ	38	64	52	25	6	185
	ΟΧΙ	34	61	21	4	0	120
Total		73	125	74	30	6	308

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,799[a]	8	,016
Likelihood Ratio	15,751	8	,046
Linear-by-Linear Association	3,118	1	,077
N of Valid Cases	224		

a. 8 cells (53,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,05.

Ακόμα σημαντική στατιστική διαφορά προκύπτει ανάμεσα στους γονείς που εργάζονταν και οι δύο σε σύγκριση με τις ώρες που έμεναν μόνοι στο σπίτι και στη σύγκριση των ωρών που παρέμεναν μόνοι στο σπίτι με γονείς εκ των οποίων εργαζόταν μόνο ο ένας.

Crosstab

Count

		3.Αν ναι, έμενες αρκετές ώρες;					Total
		ΜΙΣΗ-ΜΙΑ ΩΡΑ	2-3 ΩΡΕΣ	3-4 ΩΡΕΣ	4-5 ΩΡΕΣ	ΠΑΡΑΠΑΝΩ	
Όταν φοιτούσες στο Δημοτικό Σχολείο, εργάζονταν και οι δύο	0	1	0	0	1	0	2
	ΝΑΙ	21	55	19	5	5	145

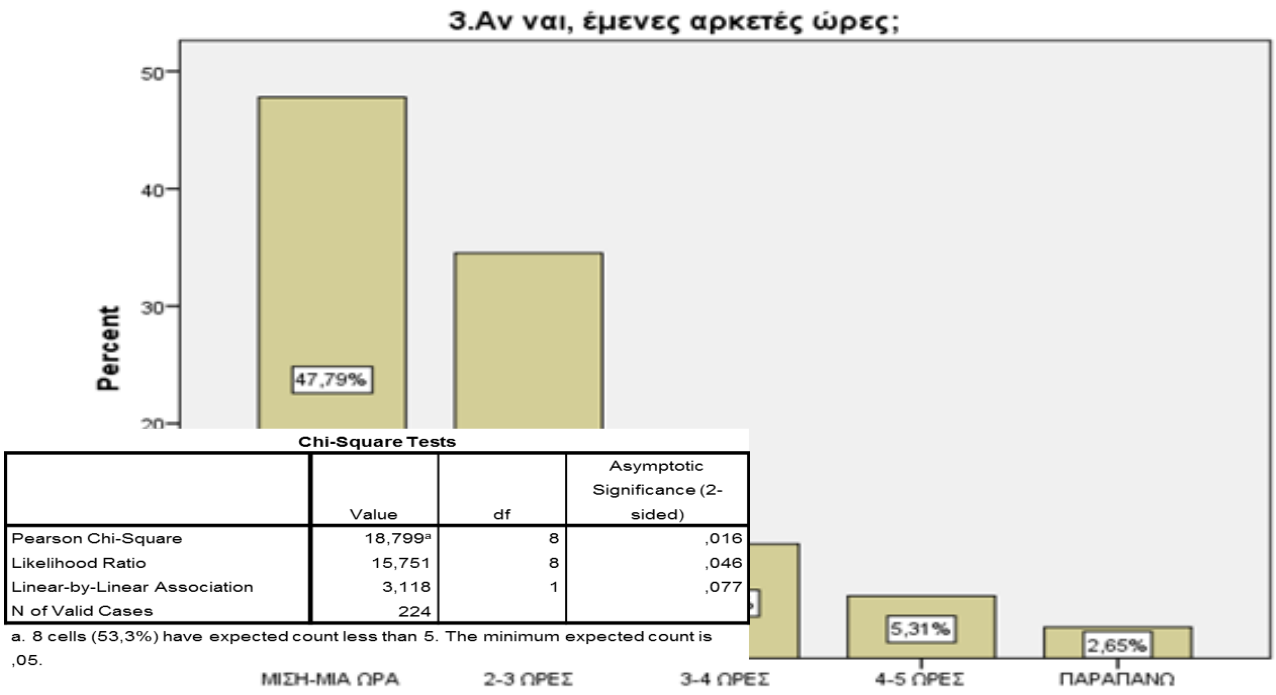

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,799[a]	8	,016
Likelihood Ratio	15,751	8	,046
Linear-by-Linear Association	3,118	1	,077
N of Valid Cases	224		

a. 8 cells (53,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,05.

Από τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ερώτησης προκύπτει ότι οι γονείς και οι γιαγιάδες αποτελούσαν τους βασικούς επόπτες που παρέμεναν με τα παιδιά όσο βρίσκονταν στο σπίτι. Επιπλέον σημαντικό ήταν και το ποσοστό των αδερφών οι οποίοι αναλάμβαναν το ρόλο του «προστάτη» μέχρι να αναλάβει κάποιος ενήλικος.

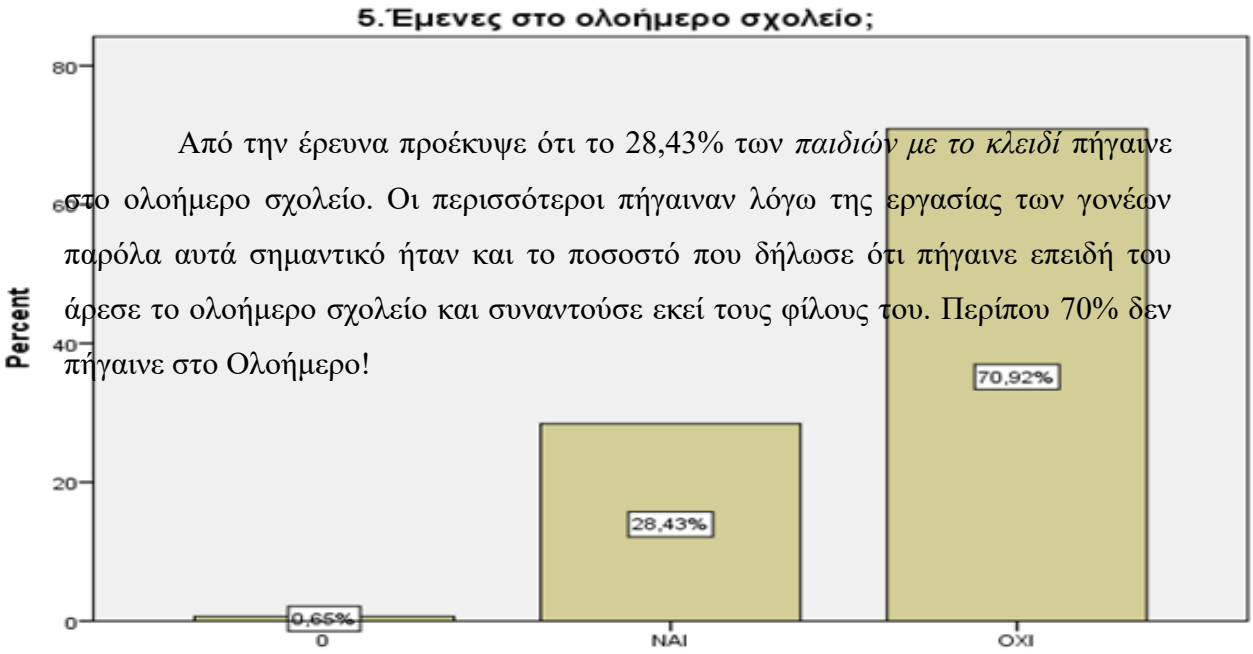

Από την έρευνα προέκυψε ότι το 28,43% των *παιδιών με το κλειδί* πήγαινε στο ολοήμερο σχολείο. Οι περισσότεροι πήγαιναν λόγω της εργασίας των γονέων παρόλα αυτά σημαντικό ήταν και το ποσοστό που δήλωσε ότι πήγαινε επειδή του άρεσε το ολοήμερο σχολείο και συναντούσε εκεί τους φίλους του. Περίπου 70% δεν πήγαινε στο Ολοήμερο!

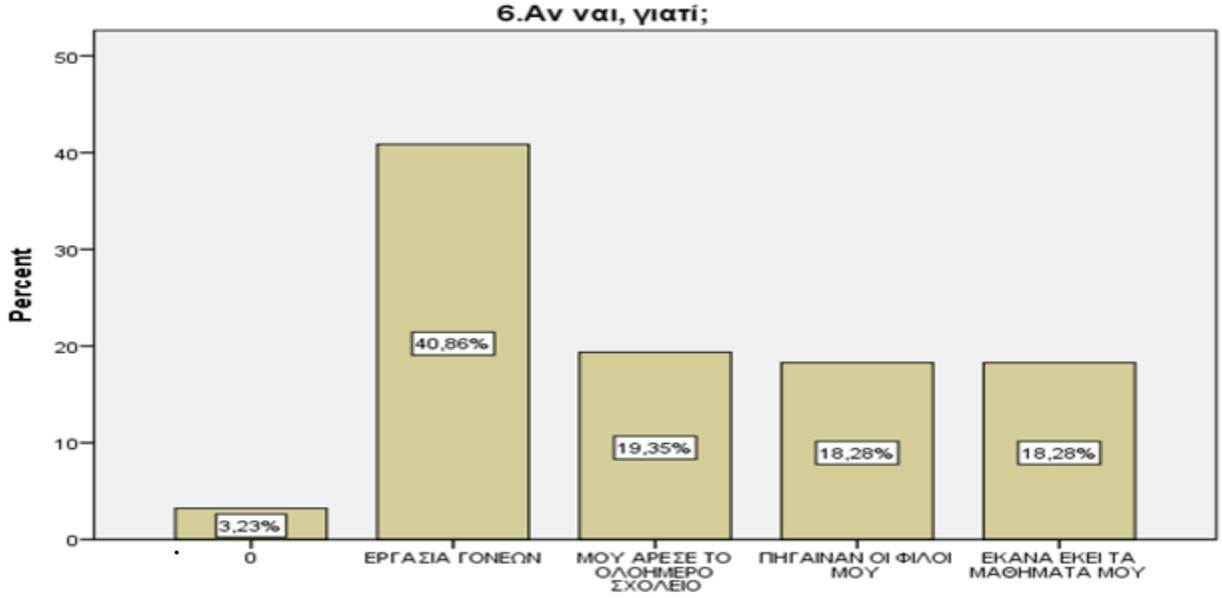

Το 86,28% των ερωτηθέντων απάντησε πως έβλεπε τηλεόραση σε καθημερινή βάση ενώ το 54,80% έβγαινε έξω με φίλους. Αξίζει να σημειωθεί ότι αναφερόμαστε σε εμπειρίες φοιτητών της προηγούμενης δεκαετίας. Επιπλέον στο δεύτερο σημείο η έρευνα έρχεται σε αντίθεση με όσες έχουν γίνει στο εξωτερικό. Επομένως βλέπουμε μεγαλύτερη ελαστικότητα από τους γονείς σχετικά με τις εξόδους γεγονός που οφείλεται στα χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας.

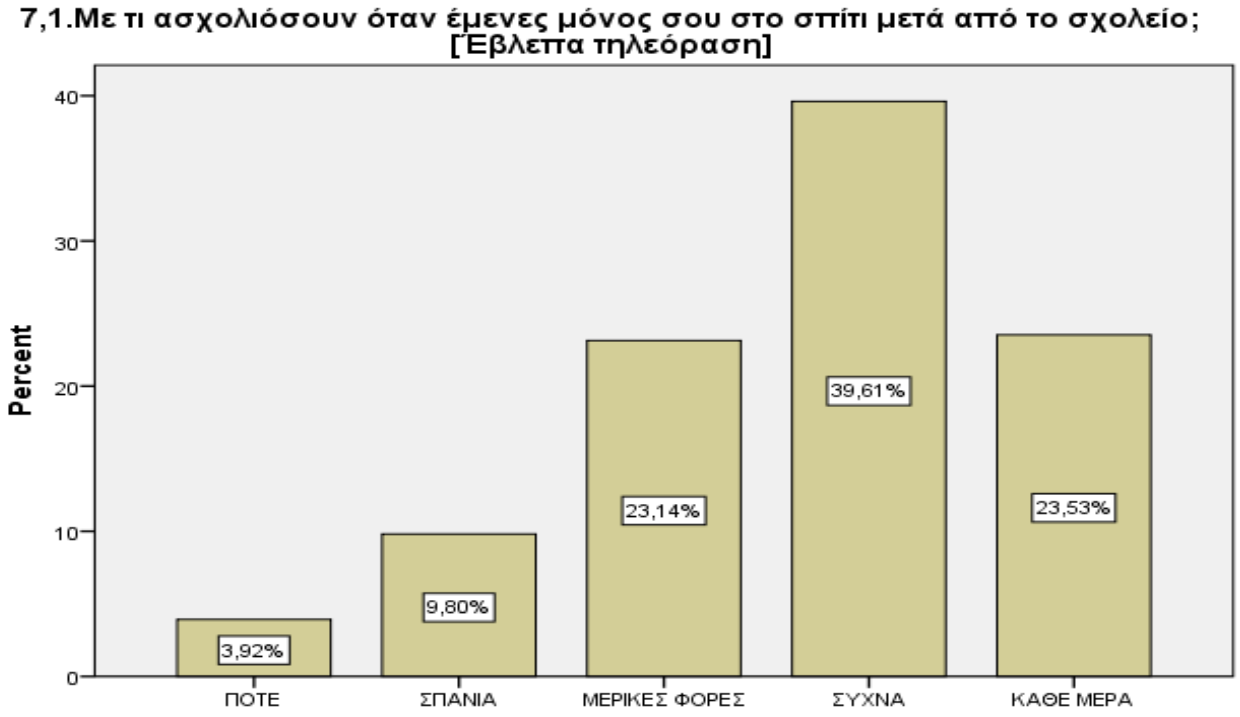

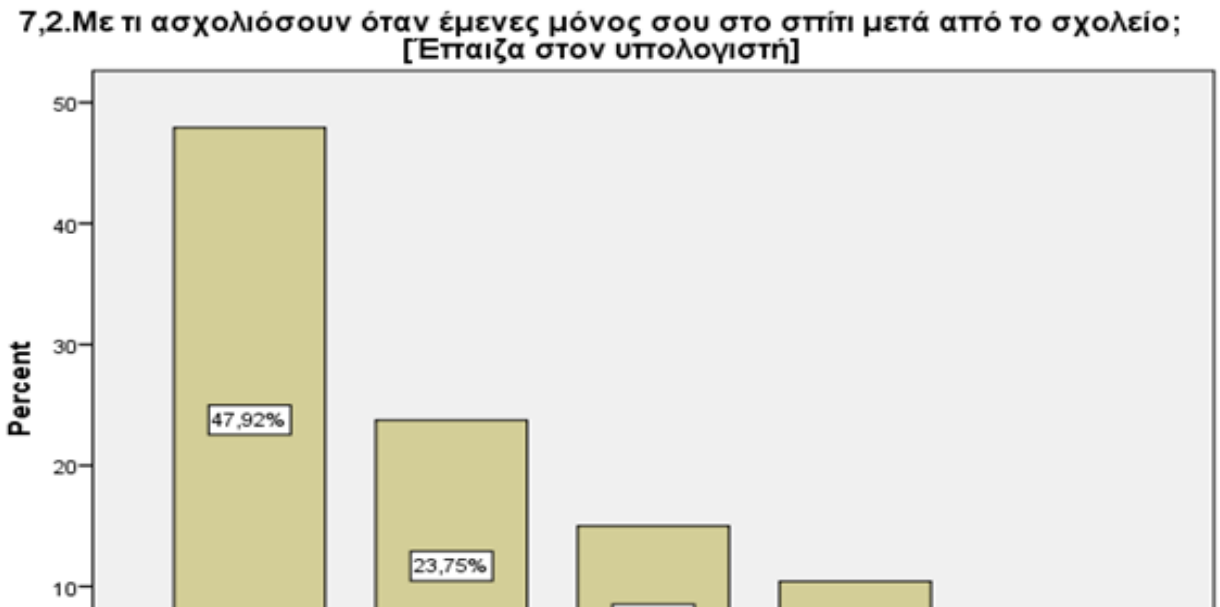

7,3.Με τι ασχολιόσουν όταν έμενες μόνος σου στο σπίτι μετά από το σχολείο; [Μιλούσα στο τηλέφωνο]

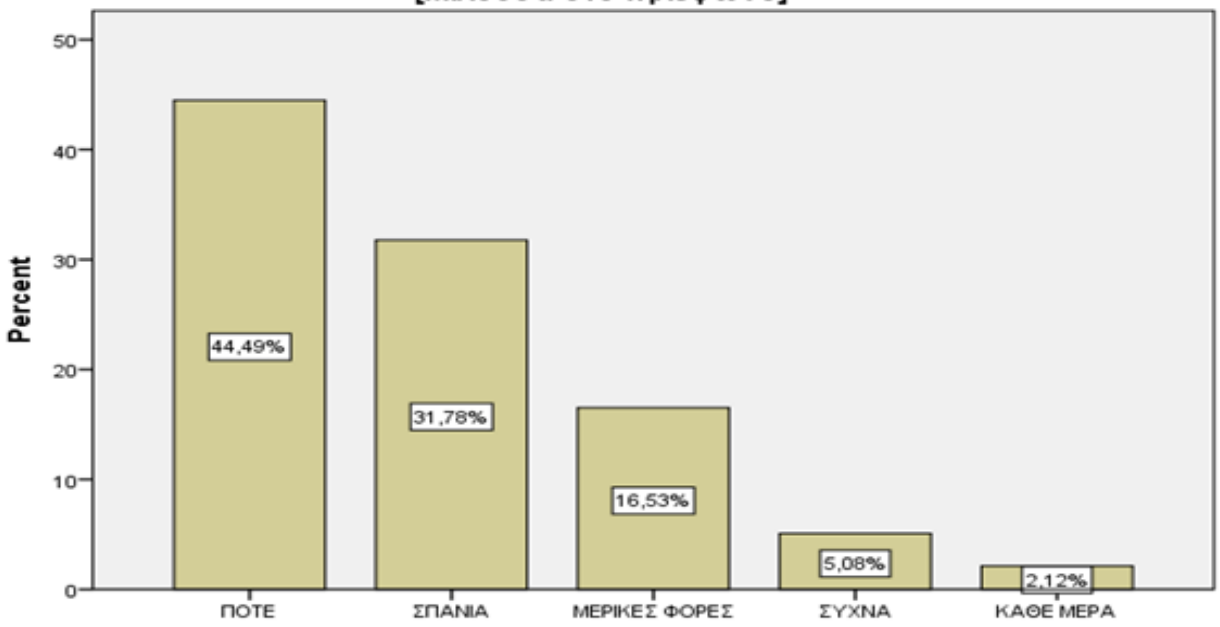

7,4.Με τι ασχολιόσουν όταν έμενες μόνος σου στο σπίτι μετά από το σχολείο; [Βρισκόμουν με φίλους στο σπίτι]

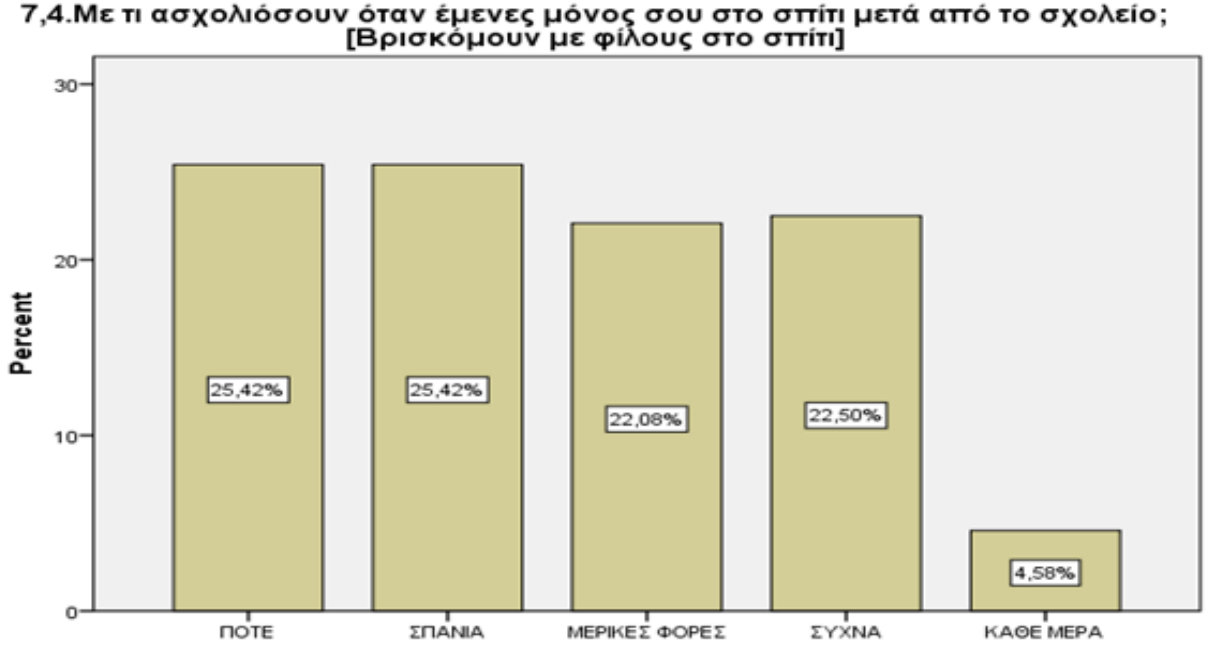

Το διάβασμα βιβλίων αποτελούσε σπάνιο φαινόμενο όπως προκύπτει από τα ποσοστά.

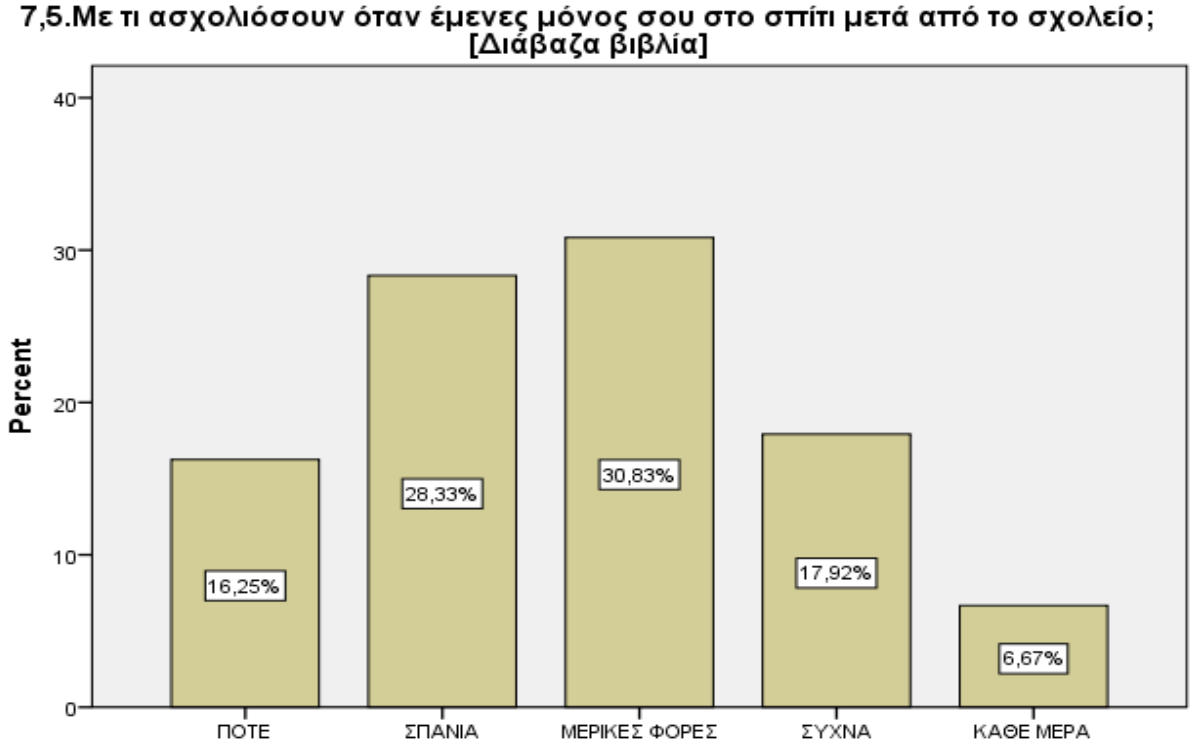

Με βάση τα ποσοστά βλέπουμε ότι οι ερωτηθέντες είτε σε καθημερινή βάση είτε αρκετά συχνά δεν παρέμεναν μέσα στο σπίτι αλλά πήγαιναν να βρουν τους φίλους τους.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις οι περισσότεροι φοιτητές/ριες όσο βρίσκονταν μόνοι στο σπίτι έκαναν τα μαθήματα τους.

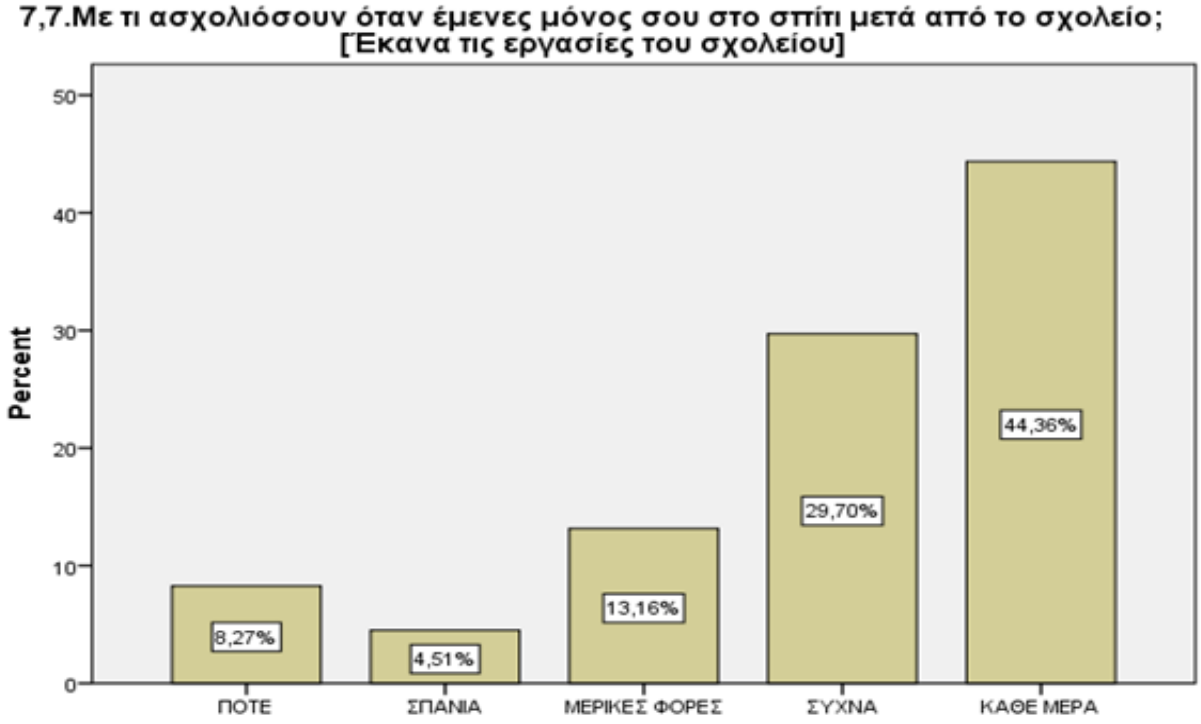

Τέλος στη συγκεκριμένη ερώτηση οι ερωτηθέντες είναι διασκορπισμένοι καθώς άλλοι ετοίμαζαν το φαγητό τους συχνά ή καθημερινά ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών δεν ασχολιόταν ποτέ με αυτό.

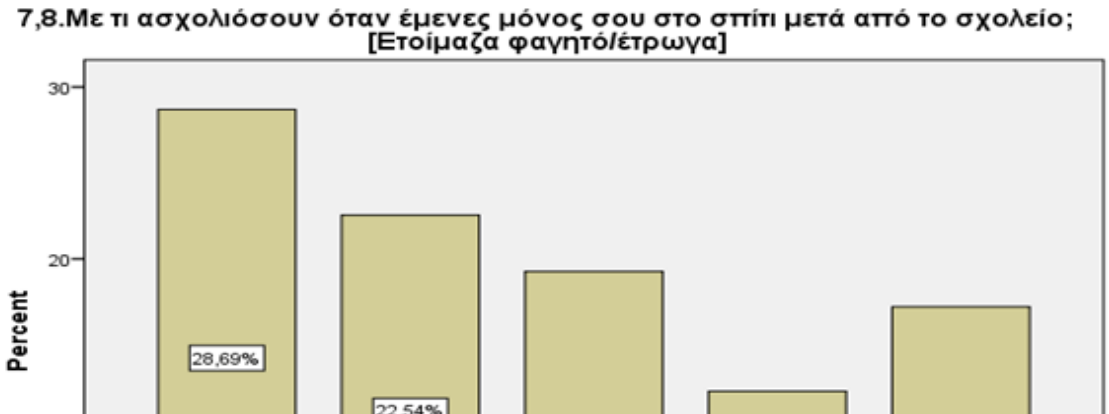

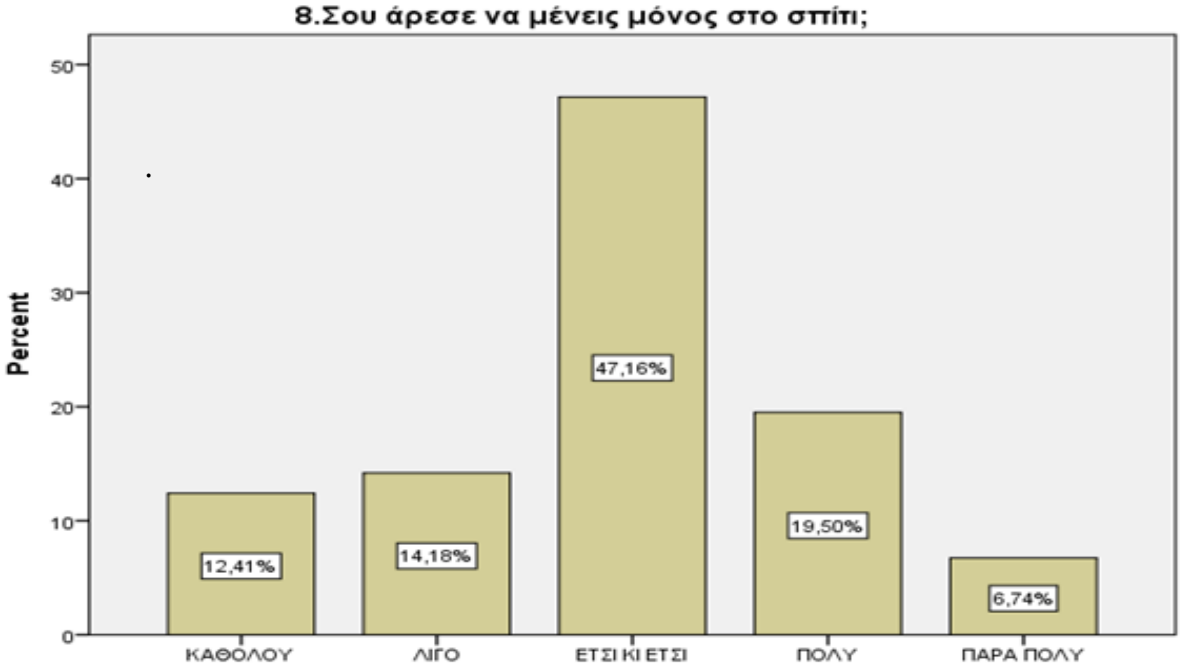

Σε αυτό το σημείο παρατηρείται ότι οι απόψεις των ερωτηθέντων είναι όσον αφορά τα ΚΑΘΟΛΟΥ/ΛΙΓΟ και ΠΟΛΥ/ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ σχεδόν ισόποσα κατανεμημένες. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας και η ετοιμότητα του κάθε παιδιού να φροντίσει το ίδιο τον εαυτό του προκειμένου οι γονείς να αποφασίσουν να το αφήσουν μόνο στο σπίτι.

Επιπλέον από τις απαντήσεις των φοιτητών/ριών προκύπτει ότι οι περισσότεροι ένιωθαν ανασφάλεια σε ένα άδειο σπίτι καθώς δήλωσαν ότι ένιωθαν μοναξιά ενώ τους έλειπε η φασαρία στο χώρο και για αυτό θα ήθελαν να έχουν τους γονείς τους περισσότερο στο σπίτι. Το δείγμα των φοιτητών/τριών που απάντησε

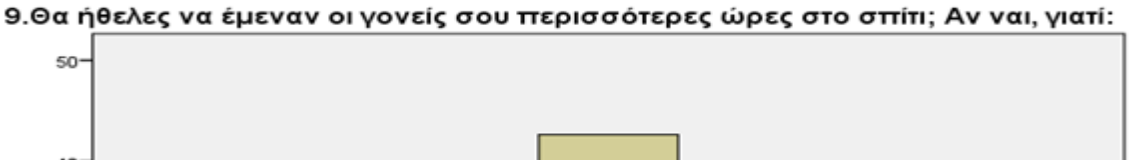

«ναι» άγγιξε τις 197 (δηλαδή το 63,54%) απαντήσεις με το 42,64% από αυτούς να δηλώνει ότι ένιωθε μοναξιά χωρίς τους γονείς.

Στο ίδιο πλαίσιο το κυρίαρχο ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν του άρεσε η ησυχία που επικρατούσε στο σπίτι. οι απαντήσεις έφτασαν τις 258 ενώ το 52,51% δήλωσε ότι δεν του άρεσε η ησυχία μέσα στο σπίτι.

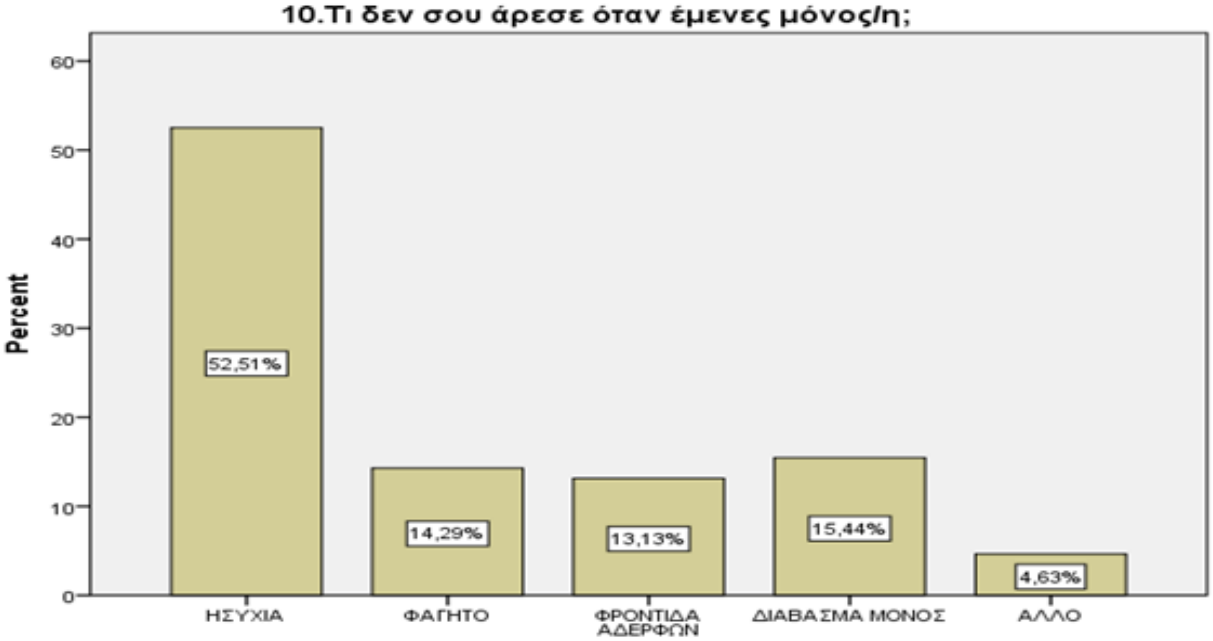

Επιπλέον αξιοσημείωτο είναι το 19,46% των φοιτητών που απάντησε στην ερώτηση 11 ότι ένιωθε μοναξιά σε συχνή έως και καθημερινή βάση.

Έπειτα όπως προκύπτει και από τα ποσοστά γίνεται σαφές το γεγονός ότι οι φοιτητές είδαν με θετικό μάτι ότι μελετούσαν μόνοι στο σπίτι και επομένως αυτή η διαδικασία λειτούργησε θετικά. Πιο συγκεκριμένα το 60,82% απάντησε πως επηρεάστηκε σε θετικό βαθμό. Αυτό μάλλον οφείλεται και στο γεγονός ότι οι ερωτηθέντες αποτελούν φοιτητές διαφόρων ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

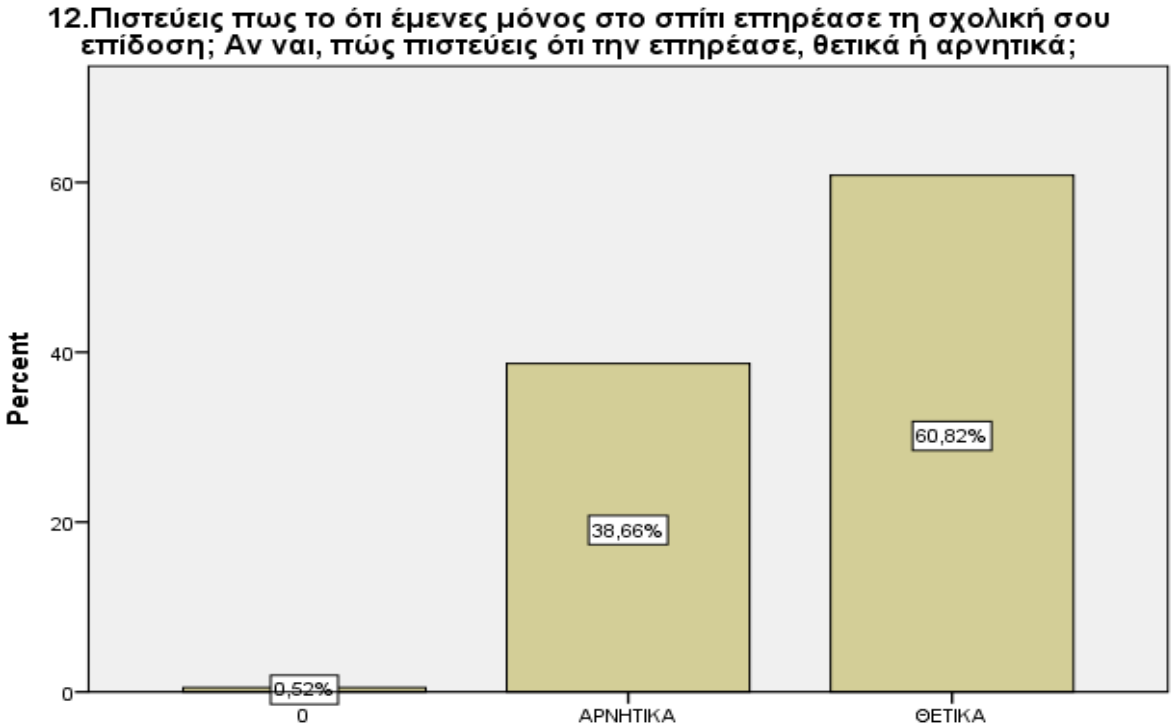

Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης βλέπουμε ότι υπερισχύει το ποσοστό που θεωρεί ότι το διάβασμα του ήταν ικανοποιητικό και δεν χρειαζόταν κάποιος ενήλικας στο σπίτι μαζί του.

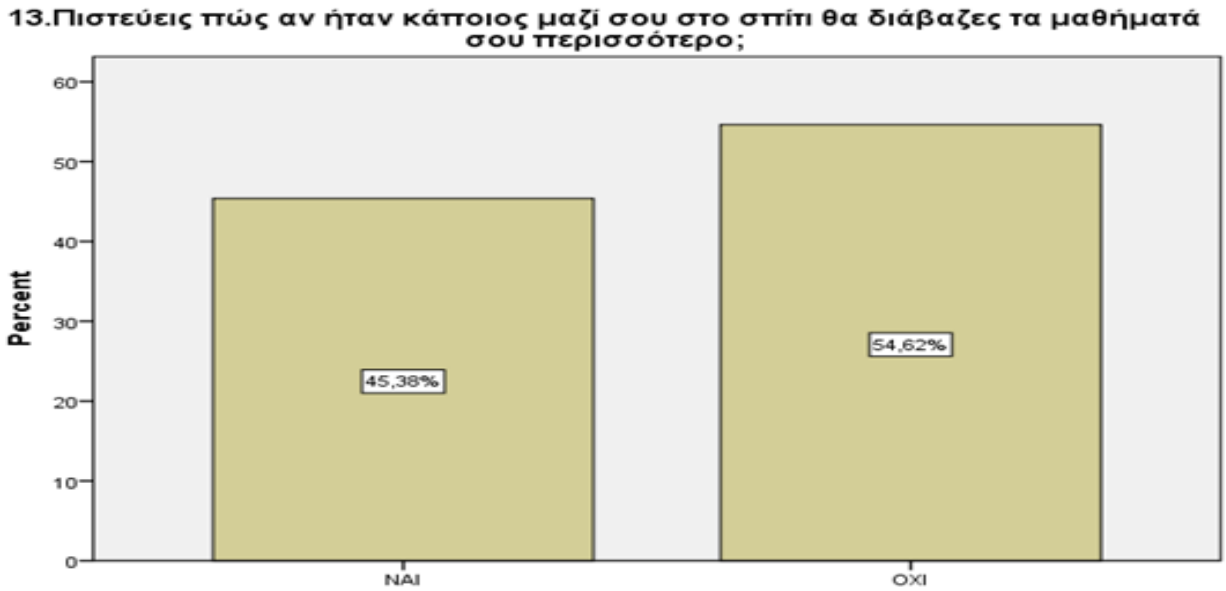

Βασικό μέσο επικοινωνίας με τους γονείς ήταν το τηλέφωνο.

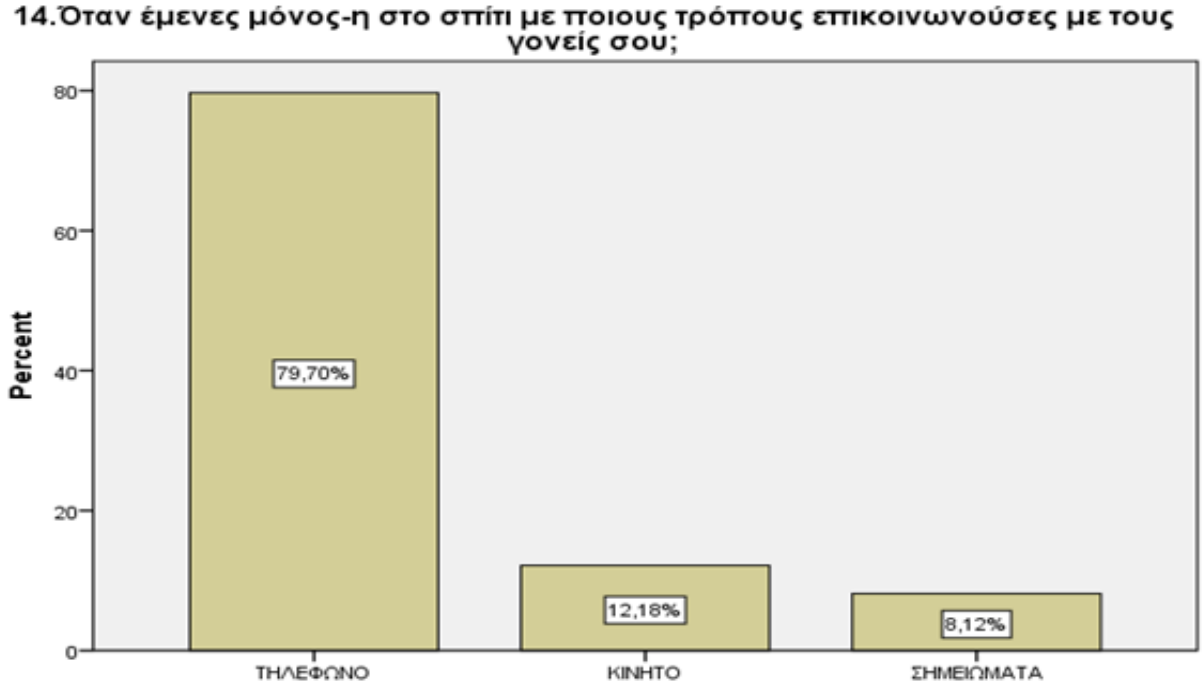

Το 87,21% των φοιτητών/τριών θεωρεί ότι τους έκανε καλό σε πολλά πράγματα εκ των οποίων η ανάπτυξη της αυτονομίας και της υπευθυνότητας.

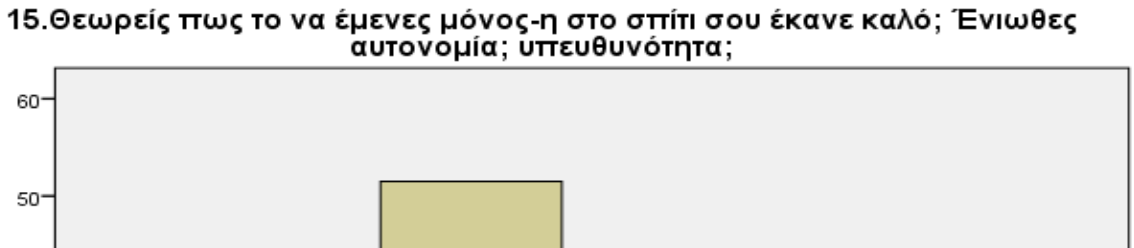

Οι περισσότεροι φοιτητές/ριες είχαν την ευθύνη των αδερφών τους ή τα αδέρφια τους φρόντιζαν όσο ήταν μόνοι στο σπίτι.

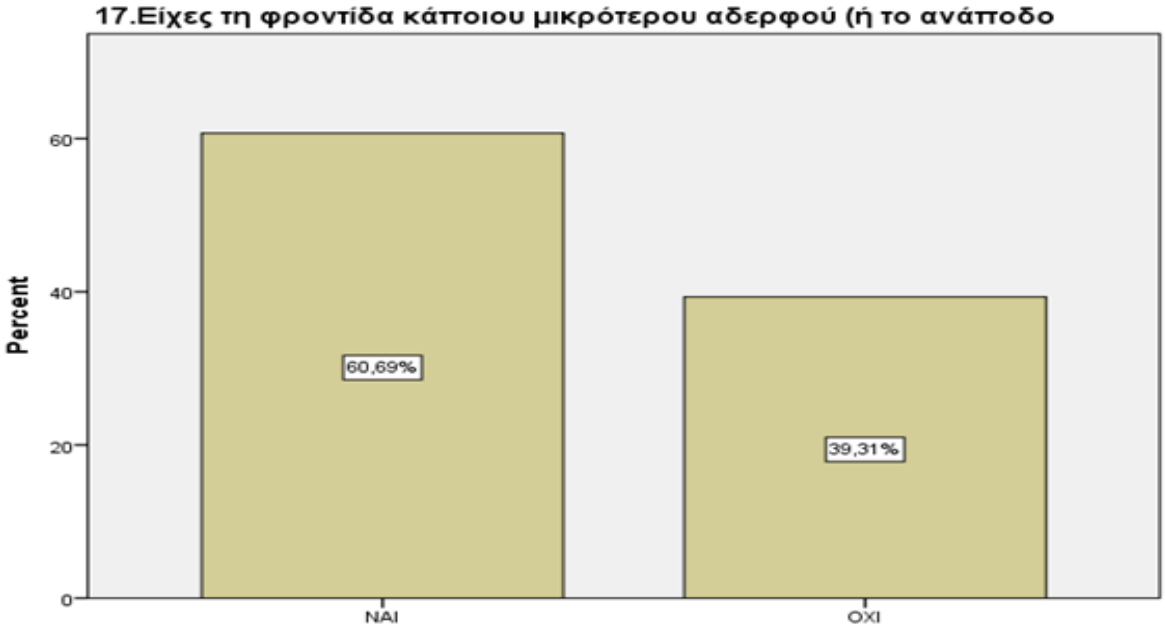

Οι περισσότεροι δήλωσαν ότι έβλεπαν περισσότερη τηλεόραση όσο ήταν μόνοι στο σπίτι. Παρόλα αυτά σημαντικό είναι και το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσε πως έφευγε κρυφά από το σπίτι.

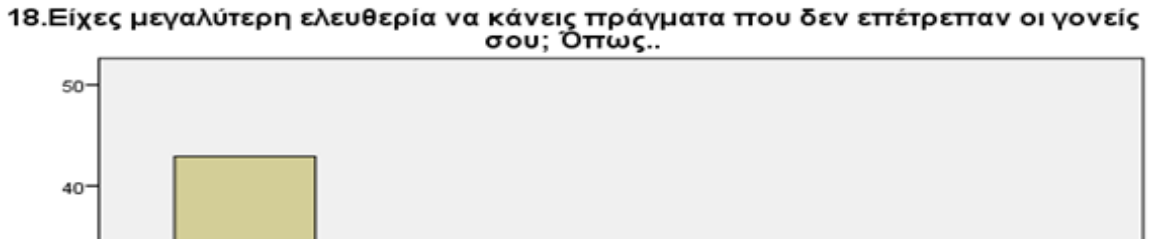

Σε συνάφεια με τη παραπάνω ερώτηση το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ανήκε στους καλούς μαθητές. Επομένως το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι δεν λειτούργησε αρνητικά ότι έμεναν μόνοι στο σπίτι, στη σχολική τους επίδοση.

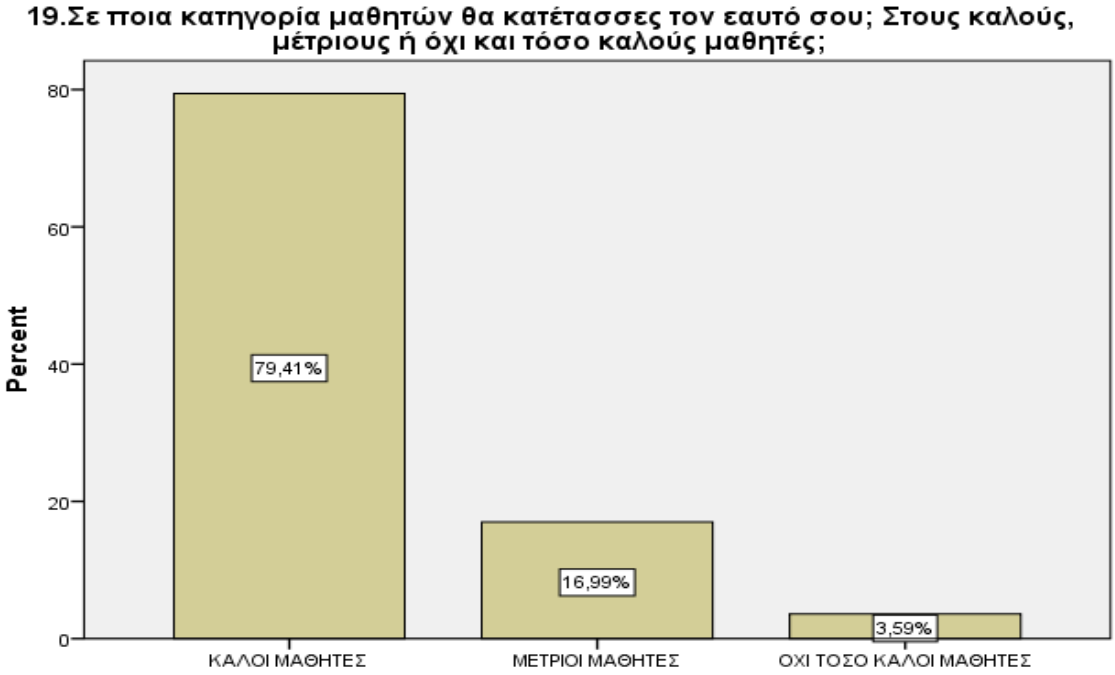

Τέλος στην ερώτηση 16 : «Υπάρχει κάποιο δυσάρεστο περιστατικό που θυμάσαι να συνέβη όταν βρισκόσουν στο σπίτι μόνος/η;» καταγράφηκαν αξιοσημείωτα περιστατικά. Ενδεικτικά:

Α) Ατυχήματα

Φοιτ.32: «*Έβαλα φωτιά στο τηγάνι, ενώ προσπαθούσα να φτιάξω πατάτες τηγανιτές. Το αντιλήφθηκα εγκαίρως. Προσπάθησα να σβήσω το τηγάνι που έκαιγε και άνοιξα τη βρύση, με αποτέλεσμα να γεμίσει τριγύρω με καμένα λάδια. Τρόμαξα αρκετά. Και αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η μητέρα μου να καθαρίζει και να αλλάξουμε απορροφητήρα.»,* **Φοιτ.27**:*««έπεσα και έσκισα το μάτι μου αλλά η γιαγιά μου γύρισε σπίτι κ με βρήκε σύντομα»,* **Φοιτ.12***: «Λιποθύμησα επειδή ήμουν άρρωστη»,* **Φοιτ.67**:*«Είχα καεί με βραστό νερό».*

Β) Φόβος-Ανασφάλεια:

Φοιτ.180:«*Μια φορά κάποιος άγνωστος είχε χτυπήσει το κουδούνι του διαμερίσματός μας αλλά εγώ δεν του είχα ανοίξει.»,* ***Φοιτ.23:*** *«Μπήκαν άγνωστες γυναίκες στο σπίτι ενώ κοιμόμουν»,***Φοιτ.140** *:«Είχα ανησυχήσει μια φορά που οι γονείς μου βγήκαν για 10', αλλά έλειψαν για 2-3 ώρες.»,* ***Φοιτ.71:****«Έτυχε να χτυπήσει τη πόρτα κάποιος άγνωστος, τρόμαξα και δεν άνοιξα όπως πολύ σωστά μου έλεγαν κάθε φορά οι γονείς πριν πάνε κάπου και με αφήσουν μόνη.»,****Φοιτ.95****:«είχα την λανθασμένη εντύπωση πως κάποιος ξένος ήταν στο σπίτι.»,* ***Φοιτ. 13****: «Ναι, μια φορά μου χτύπησαν τη πόρτα και μου ζητούσαν χάπια υποθέτω ναρκομανείς.*

Σκέψεις πάνω στην έρευνα

Συμπερασματικά από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι ο χρόνος που περνούν τα παιδιά μόνα στο σπίτι έχει θετικές και αρνητικές επιδράσεις. Επομένως συνάγεται το λογικό συμπέρασμα ότι τα παιδιά έχουν ανάγκη την ποιοτική παρουσία των γονέων τους προκειμένου να είναι συναισθηματικά και κοινωνικά ολοκληρωμένα. Παρόλα αυτά η αυτονομία και η ανεξαρτητοποίηση θεωρούνται εξίσου σημαντικά όπως προέκυψε από τις απαντήσεις των ερωτήσεων που θέσαμε. Συνεπώς όπως προκύπτει από την έρευνα οι γονείς οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη ορισμένους παράγοντες πριν αφήσουν τα παιδιά τους μόνα στο σπίτι για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τέλος το ολοήμερο σχολείο είναι ένας θεσμός ο οποίος θα μπορούσε να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς τους γονείς προκειμένου τα παιδιά να περνούν εποικοδομητικά το χρόνο τους όσο δεν είναι μαζί τους και να τα προάγει κοινωνικά ως ένα βαθμό.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Δεμίρογλου Π.: *Η Λειτουργία του ολοήμερου σχολείου στη χώρα μας*.2005

Λουκέρης Δ. : *Ολοήμερο σχολείο: Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση*, 2005

ΥΠ.Ε.Π.Θ.- Π.Ι. (1999). *Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης: Πιλοτικό Πρόγραμμα: Ολοήμερο Σχολείο*, Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι. σ.8

Φραγκουδάκη, Άννα. *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης : Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο* - Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 1985. ·

Χανιωτάκης Ν.- Θωίδης Ι.:*Ολοήμερο Σχολείο Παιδαγωγικές και κοινωνικές διαστάσεις*, 2012

Ξένη Βιβλιογραφία

Arlie Russell Hochschild, *The Time Bind* (New York: Metropolitan Books, 1997)

Bergman SJ & Surrey JL Couples Therapy: A Relational Approach. *Journal of Feminist Family Therapy*, 2001.11:21-48.

Berk LE. *Development through the Lifespan*. Boston, NewYork, San Francisco: Pearson, Allyn & Bacon, 2007.

Booth MZ. The Impact of Parental Availability on Swazi Students' School Achievement: a Nine Year Longitudinal Study. *International Journal of Educational Development*, 2003 23:257-274.

Buchanan A & Hudson BL. *Promoting Children's Emotional Well-being*. New York: Oxford University Press. 2000

Casper LM & Smith KE. Self-care: Why do Parents leave their Children unsupervised? *Demography*, 2004, 41:285-301.

Codrington G. *Generation X Papers:25 Sentences that define a Generation* 2006.

Coleman M. and Robinson B. and Rowland H. *Children in Self-Care*: An Examination of Research Confounds University of North Carolina at Charlotte University of Georgia

Concise Oxford English Dictionary. New York: Oxford University Press. 2006. 11th edn.

Cosden M, Morrison G, Gutierrez L & Brown L. The Effects of Homework Programs and after-school Activities on School Success. *Theory into Practice*, 2004, 43:220-226.

Cresswell J. *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River: Merrill Prentice Hall, 2002.

Dowd F., Latchkey Children: A Community and Public Library Phenomenon, *Journal of Clinical Child Psychology* 1989, Vol. 18, No. 1, 36-43

Dowd FS. *Latchkey Children in the Library and Community*. Arizona: Oryx Press, 1991

Dunn J. *Children's Friendships: The Beginnings of Intimacy*. Carlton, Victoria: Blackwell Publishing. 2004

Eberstadt M. Children and Youth, Obesity, Public Health. *Policy review*, 2003,*117*, 5-19.

Eberstadt M. Home-alone America. *Policy Review*, 2001, 107:5-19.

Eberstadt M., *Home-Alone America: The Hidden Toll of Day Care, Behavioral Drugs, and Other Parent Substitutes*, 2004

Gill R.., *Posterity Lost: Progress, Ideology, and the Decline of the American Family* ,1998

Knight ZG. Patient's coaching behaviours, transference testing and the corrective emotional experience: Transcending the self in psychotherapy. *Psychological Society of South Africa*, 2004,34:84-100.

Levine R. And. Lois C. And Hoffman W. Relations of Parental Supervision and Monitoring to Children's Functioning in Various Contexts: Moderating Effects of Families and Neighborhoods, *Journal Of Applied Developmental Psychology* 17, 51-68 (1996) University of Michigan.

Long L. and Long, T., *The Handbook for Latchkey Children and Their Parents: A Complete Guide for Latchkey Kids and Their Working Parents*. ERIC Number: ED243569 Record Type: RIE Publication Date: 1983

Long T. and Long L., *Latchkey Children: The Child's View of Self Care* ERIC Number: ED211229 Record Type: RIE Publication Date: 1981

Lord H. & Mahoney JL. Neighborhood Crime and Self-Care: Risks for Aggression and Lower Academic Performance. *Developmental Psychology*, 2007, 43:1321-1333.

McMillan JH & Schumacher S. *Research in Education*. New York, Boston, San Francisco: Addison Wesley Longman, 2001.

Mertens SB, Flowers N. & Mulhall PF. Should Middle Grades Students be left alone after School? *Middle School Journal*, 2003,34:57-61.

National Institute on Out-of-School Time 2006. *Making the Case: a Fact Sheet on Children and Youth in Out-of-School Time*. www.noist@wellesley.org/publications/index.html Accessed 2009/07/16.

Nesser J. The Interface between School Connectedness and Peer Victimisation: an Exploratory Study. *Acta Criminologica*, 20. 2007

Peterson L., *Latchkey Children's Preparation for Self-care: Overestimated, Under rehearsed, and Unsafe*. University of Missouri-Columbia

Powers DA & Anderson JA. The Advocacy for Latchkey Children: a new Challenge for special Educators. *Teaching Exceptional Children*, 1991, 23:49-51.

Putnam R., *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (New York: Simon & Schuster, 2000)

Ralph KS & Eddowes EA. *Interaction for Development and Learning*. Upper Saddle River: Merrill Prentice Hall. 2002

Reddy T. A Support Group Programme for Single-parent Families based on the Relational Theory. DEd thesis. Pretoria: UNISA. 1995

Robinson BE. *Latchkey Kids. Unlocking the Door for Children and Their Families*. Toronto:Lexington Books, 1986.

Rodman H. and Cole C., Latchkey Children: A Review of Policy and Resources, *Family Relations* Vol. 36, No. 1 (Jan., 1987), pp. 101-105 Published by: National Council on Family Relations

Rodman H. and Cole C., When School-Age Children Care for Themselves: Issues for Family Life Educators and Parents, *Family Relations* Vol. 36, No. 1 (Jan., 1987), pp. 92-96 Published by: National Council on Family Relations

Rothenberg R., *THE MEDIA BUSINESS: AD SCENE For Children Home Alone, A Word From the Sponsor*. Published: May 9, 1988

Shaunessey T. Book Critique: Caring for School-age Children by Phyllis M Click. *Canadian Journal of Research in Early Childhood,* 2001, 8:71-73.

Shumow L, Smith T & Smith MC. Academic and Behavioral Characteristics of Young Adolescents in Self-care. *The Journal of Early Adolescence,* 2009, 29:233-257.

Sohnge WF. Educare: The Crisis Generation: Peer Influence on Adolescent Substance Abuse. *Journal of the Faculty of Education*, 32. 2003

Vandivere S, Tout K, Capizzano J & Zaslow M. Left unsupervised: a Look at the most vulnerable Children. *Child Trends Research Brief*, 1-8. 2003

Vrey JD. *The Self-actualising Educant*. Pretoria:Unisa. 1992